

8. Muzeum zamek w Lancucie dla uchodzcow z Ukrainy. URL: <https://www.zamek-lancut.pl/muzeum-zamek-w-lancucie-dla-uchodzcow-z-ukrainy> (дата звернення: 16.01.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-2>

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ПРОТИСТОЯННІ З РОСІЄЮ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

Драмарецький Б. Б.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри історії світового українства

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Від перших загарбницьких воєн Московської держави до сучасної агресії Російської Федерації пройшло чимало часу, однак усі ці державні утворення, під якою б назвою не були, завжди використовували гібридні методи для загарбання чужих територій. І хоча «гібридна війна» сучасне поняття, проте це не винахід сьогодення, бо схожі комбінації інформаційної, психологічної, економічної та військової боротьби використовувалися і раніше [3, с. 53].

Дослідники воєнної історії вважають, що вперше проти України Москва використала стратегію гібридності ще у 1658–1659 рр., намагаючись сформувані квазідержавні утворення. Тоді московські війська без оголошення війни вторглися у Гетьманщину, попередньо сформувавши промосковську «п'яту колону» та видаючи агресію за внутрішній конфлікт, оскільки в обозі московського війська перебував маріонетка – «наказний гетьман» Іван Беспалий, якого Москва протиставляла законному гетьману Івану Виговському [11, с. 33]. Використовувала подібні методи й правонаступниця московщини – Російська імперія поряд із залякуванням та фізичним знищенням населення.

Підхопивши імперські традиції, комуністичні вожді вдосконалили методи ведення гібридних воєн. Згадаймо сумнозвісне «нас там нет»: коли у грудні 1918 р. російські війська напали на Україну, більшовицький нарком закордонних справ РСФРР Г.Чичерін заявив, що це внутрішній конфлікт, бо в «обозі» московських військ був «незалежний радянський уряд України» на той час самопроголошений у Харкові. Не обійшлося й без «агентів впливу», які деморалізували українське військо, організовували заколоти та відверто брехали для створення

негативного образу української державної влади серед місцевого населення. А із захопленням України, лідерів думок, творчих людей намагалися перетворити на відданих рабів режиму шляхом залякування, силового тиску аж до фізичного знищення. Врешті, деякі з них, зломлені системою, змушені були «оспівувати» революцію, називаючи 1920-ті рр. «світлою і радісною добою», «епохою великих зрушень», «виром бурхливого й національного життя» [2, с. 225].

Сучасна росія не лише запозичила у своїх попередників методи ведення гібридної війни проти України, а й значно їх вдосконалила, використовуючи пропаганду, фейки та відверту брехню. Так, розпочинаючи збройний напад на Україну у 2014 р., офіційні російські особи категорично заперечували участь своїх військових у діях на території України, хіба що тільки путін визнав, що «референдум» у Криму відбувався «під прикриттям» російських військ [4, с. 9]. Пропагандисти, виконуючи кремлівські наративи, заявляли про те, що «Україну придумав Ленін», «ми не б'ємо по цивільній інфраструктурі», «усе йде за планом», «Європа замерзає» та ін.

Повномасштабному нападу 24 лютого 2022 р. також передувала «відповідна інформаційна підготовка». Ще у 2021 р. вийшла стаття московського політтехнолога Тимофія Сергєйцева «Яка Україна нам не потрібна», а 3 квітня 2022 р. державне інформагентство «РИА. Новости» публікує нову його статтю: «Що Росія має зробити з Україною». Пропагандист не лише виправдовував злочинне вторгнення в Україну «необхідністю денацифікації», називаючи усіх українців «нацистами і пособниками нацистів», а й заявляв, що країна, у якій проводиться так звана «денацифікація», не може бути суверенною. Пропонував він і позбутися назви «Україна» та запустити процеси деукраїнізації, щоб змусити українців забути своє коріння [9]. Хоча «нацистськість» українців полягала лише в їх європейських прагненнях і бажанні бути членом ЄС, однак «європейськість» розглядається кремлівськими політиками як ознака расової переваги. Активно формувався й образ України як ворога для власного суспільства, а заяви російських представників на міжнародному рівні створювали враження про штучність утворення держави та ставили під сумнів допомогу демократичного світу у постачанні зброї і військової техніки.

Розуміючи небезпеку московської пропаганди, діаспора на перші та другі роковини вторгнення організувала заходи у межах глобальної адвокаційної кампанії Світового Конгресу Українців (далі – СКУ) StandWithUkraine у 400 містах світу. Акції проводилися на шести континентах, у тому числі й в Антарктиді [7]. Ці події висвітлювалися у місцевих ЗМІ, представники СКУ давали інтерв'ю мовою країни проживання, де розповідали правду про війну в Україні. З активізацією

впливу російських асоціацій на українських біженців і, щонайгірше, на дітей, в Євросоюзі, діаспора «звернулися до міністра внутрішніх справ Португалії, щоб кожна така школа була контрольована державою» [10]. Врешті, за словами президента СКУ Павла Грода, діаспора отримала перемогу над російською пропагандою в країнах, які є членами НАТО і ЄС, за винятком Угорщини [6]. Активне протистояння російській пропаганді відбувається також на спортивній арені, коли представники СКУ звернулися до Міжнародного олімпійського комітету, щоб не допустити спортсменів країни-агресора до Олімпійських Ігор 2024 р. «Немає жодного сумніву у тому, що росія використає Літні Олімпійські Ігри 2024 року у цілях пропаганди – точно так само, як вони намагались нещодавно використати для цього тенісний турнір 2022 Australian Open в Австралії» [8].

Навіть у Південно-Східній Азії, де небагато людей знають про Україну, а росія має значну кількість агентів впливу в політиці та бізнесі, діаспора проводила бойкоти під російським посольством та роз'яснювала, чому українці воюють за свободу. Наприклад, представник української діаспори на Філіппінах Ярослав Кошелєв сказав, що можна пояснювати історію України на прикладі цієї країни: «коли Філіппіни ще не були Філіппінами й Фернан Магеллан, португалець на службі в іспанського короля Філіппа, тільки приплив до Філіппін, його вбили як окупанта» [1].

Відмітимо також любювання безпекових інтересів України шляхом створення груп підтримки у США, Канаді та інших країнах, проведення акцій щодо обвинувачення путіна як воєнного злочинця, а росії як терористичної країни за незаконну депортацію українських дітей та підготовку росії до викрадення запасів зерна і планування умисного голоду. Врешті, протидіючи російській гібридній війні, діаспора створює образ нової України, яка готова себе захищати та готова до швидких реформ [6].

Таким чином, Москва, змінюючи форми, постійно намагалася захопити Україну не лише збройним шляхом, а й використовуючи елементи гібридної війни. Змінювалися та удосконалювалися лише методи в залежності від історичного контексту та наявних технологій. Однак у XXI ст. до протистояння долучилася й українська діаспора. Для адекватної протидії російській пропаганді проводилися акції, мітинги, демонстрації, бойкоти, акцентуючи увагу світової спільноти на агресивних діях росії, роз'яснювалася необхідність боротьби українців за свободу. Підтримала діаспора й обвинувачення путіна як воєнного злочинця – Punish Putin! (Покарати путіна!), а росії як терористичної країни. Любуючи безпекові інтереси України, діаспора добивалася від урядів країн свого проживання посилення економічних

санкцій, відключення росії від міжнародної платіжної системи SWIFT. І, незважаючи на величезні кошти, вкладені путінсько-тоталітарним режимом у російські наративи, діаспора зуміла не лише адекватно їй протидіяти, а й переважно здобути перемогу над російською пропагандою в країнах, які є членами НАТО і ЄС, тим самим пришвидшуючи перемогу України.

Література:

1. З Філіппін фронт: Ярослав Кошелєв про те, як діаспора може допомагати Україні (2024). *Світовий Конгрес Українців*, FEBRUARY 16. <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/z-filippin-na-front-yaroslav-koshelev-pro-te-yak-diaspora-mozhe-dopomahaty-ukrayini/>

2. Куц, О. (2006) Українізація як каталізатор духовного життя українського суспільства 20–30-х років. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Вип. 32. С. 224–232.

3. Левантович, О. (2019) Гібридні війни XXI століття: нові виклики для медіапростору. *Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика*. Випуск 45. С. 52–59.

4. Магда, Є. В. (2015) Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків : Віват, 2015. 304 с.

5. На Путіна повісили табличку, що він воєнний злочинець. Експерти про ордер на арешт Путіна (2023). *Радіо Свобода*, 18 березня. <https://www.radiosvoboda.org/a/order-na-aresht-putina-reaktsiyi/32324200.html>

6. Орел, І. (2023) Діаспора надала Україні допомоги на \$500 млн. *Forbes*, 13 травня / <https://forbes.ua/war-in-ukraine/v-deyakikh-rechakh-ukraina-e-bilsh-zakhidnoyu-nizh-sam-zakhid-golova-svitovogo-kongresu-ukraintsv-pavlo-grod-pro-povernennya-bizhentsiv-piv-milyarda-dolariv-vid-diaspori-ta-borotbu-z-rosiyskoi-propag-12092023-15944>

7. Президент СКУ в інтерв'ю Forbes: ми створюємо сильний український світ (2023). *Світовий Конгрес Українців*, SEPTEMBER 14. <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/prezydent-sku-v-interviu-forbes-my-stvoriyemo-sylnyi-ukrayinskyi-svit/>

8. СКУ закликає Міжнародний олімпійський комітет заборонити участь російських та білоруських спортсменів в Олімпійських Іграх 2024 року (2023). *Світовий Конгрес Українців*, FEBRUARY 6. <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/sku-zaklikae-mizhnarodnij-olimpijskij-komitet-zaboroniti-uchast-rosijskih-ta-biloruskih-sportsmeniv-v-olimpijskih-igrah-2024-roku/>

9. Стаття пропагандиста Тимофія Сергєйцева “Що Росія має зробити з Україною” (2022). *Музей Голодомору*, 17 листопада /

<https://holodomormuseum.org.ua/propaganda/stattia-propahandysta-tymofiiia-serhejtseva-shcho-rosiia-maie-zrobyty-z-ukrainoiu/>

10. Укрінформ (2024), 17 березня. <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3437103-u-diaspori-rozpovili-ak-nablizaut-peremogu-ukraini-u-vijni-z-rosieiu.html>

11. Шевчук, В., Сегеда, С. (2019). Гібридна війни Росії проти України: історичний вимір. *Наука і оборона*. № 1. С. 31–35.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-3>

СЕЛЯНСЬКИЙ СВІТ УКРАЇНИ ЯК АНТИДОТ «РУССКОМУ МИРУ/РОСІЙСЬКОМУ СВІТУ»¹

Корновенко Л. В.

к. філол. н., доц.,

завідувач кафедри слов'янської філології,

зарубіжної літератури та методики навчання

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Корновенко С. В.

д. і. н., проф.,

проф. кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки,

директор Науково-дослідного інституту селянства

та вивчення аграрної історії

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Докорінні зміни кінця 1980-х – початку 1990-х рр. в Україні вплинули на всі сфери життєдіяльності її громадян. Не минули вони й історичну науку. Новітня українська історична наука впродовж 1990–2020-х рр. долає тернистий шлях самопізнання, самоідентифікації, саморозвитку, інтеграції в європейський та світовий історіографічний простір. На нашу думку, окреслений період – своєрідний ренесанс історичної науки в Україні. Насамперед тому, що відбулося якісне переосмислення суспільної значущості історії, наукового інструментарію історичних студій, розширено як тематичне поле історичної науки, так і джерельну базу. Історичні знання стали розумітися не лише

¹ Публікацію підготовлено відповідно до держбюджетної теми «Освіта і наука як чинники післявоєнної відбудови: історичний досвід, уроки для України (номер державної реєстрації 0124U000787)».